

Metodyka prowadzenia obserwacji występowania wzdymacza gruszowego (*Epitrimerus piri* Nal.)

Wzdymacz gruszowy – *Epitrimerus piri* (Nal.) jest roztoczem z rodziny szpecielowatych (Eriophyidae).

Występowanie i rośliny żywicielskie

Wzdymacz gruszowy występuje powszechnie w Europie i Ameryce Północnej (Easterbrook 1978). W Polsce występuje lokalnie na terenie całego kraju. Szczególnie groźny jest w szkółkach i młodych sadach (Badowska-Czubik i in. 2002).

Opis szkodnika

Wzdymacz gruszowy jest speciem o wrzecionowatym kształcie ciała, barwy słomkowożółtej lub beżowej, długości 0,1-0,16 mm. Jaja są poduszkowate, błyszczące. Młodsze stadia rozwojowe są podobne do osobników dorosłych, ale mniejsze (Sekrecka 2013c).

Objawy żerowania i szkodliwość

Skutkiem żerowania wzdymacza gruszowego jest wyraźne odbarwienie blaszki liściowej oraz ordzawienie dolnej strony liści. Przy dużej liczebności szkodnika następuje łódeczkowate wyginanie się blaszki liściowej, marszczenie jej brzegów oraz zaginanie do środka. Speciele mogą żerować również na pąkach kwiatowych i kwiatach, uszkadzając działki kielicha oraz zawiązki owoców. Żerowanie wzdymacza gruszowego może doprowadzić do zahamowania wzrostu pędów, przedwczesnego opadania liści i zawiązków, ordzawienia owoców i słabszego ich wybarwienia (Grusze 2010).

Rozwój szkodnika

Zimują samice głównie w fałdach skórki na krótkopędach, pod pierwszą łuską pąków i w spękaniach kory.

Na przełomie marca i kwietnia speciele zaczynają zasiedlać rozwijające się pąki i intensywnie żerują, a następnie składają jaja, z których wylęgają się nimfy. W okresie późniejszym szkodnik przemieszcza się na dolną stronę blaszki liściowej. Wzdymacz gruszowy może żerować również na pąkach kwiatowych i kwiatach. W ciągu roku występują trzy pokolenia szkodnika. Pierwsze pokolenie pojawia się w połowie maja, drugie w drugiej połowie czerwca, a trzecie od połowy lipca do końca lata.

Próg zagrożenia

Okres bezlistny – średnio 5 osobników na 1 pąk pędu jednorocznego lub 20 osobników na 10 cm bieżących pędu dwuletniego.

Przed kwitnieniem – średnio 30 osobników wzdymacza na rozetę kwiatowo-liściową.

Czerwiec-wrzesień – 50% liści uszkodzonych przez wzdymacza gruszowego.

Metoda prowadzenia obserwacji

W okresie bezlistnym drzew (luty – marzec) pobrać po jednym jednorocznym lub dwuletnim pędzie z 10 losowo wybranych drzew. Obecność zimujących samic należy sprawdzać głównie

w fałdach skórki na krótkopędach oraz pod pierwszą łuską pąków. Przed kwitnieniem obecność wzdymacza należy sprawdzać na zielonych częściach rozet kwiatowo-liściowych (metoda dla profesjonalistów). Po kwitnieniu ocenia się wizualnie obecność szkodnika na liściach 20 losowo wybranych drzew, kontrolując objawy jego żerowania. Obecność uszkodzonych liści powinna być podstawą decyzji o zwalczaniu szkodnika wiosną następnego roku.

Z uwagi na bardzo małe rozmiary szpecieli, ich liczebność w pąkach lub na liściach można ocenić jedynie pod lupą lub binokulem, o powiększeniu minimum 30-krotnym (Metodyka Integrowanej Ochrony Gruszy dla Doradców 2013).

Czynniki ograniczające, profilaktyka i zwalczanie

Do zwalczania wzdymacza gruszowego stosować tylko zarejestrowane akarycydy. Zabieg należy wykonać na początku fazy białego pąka kwiatowego lub tuż po kwitnieniu. W razie potrzeby zabieg powtórzyć po około 3 tygodniach. Zabiegi należy wykonać sprawnym sprzętem, zapewniającym dokładne pokrycie roślin cieczą roboczą i tylko w koniecznych przypadkach (tj. po przekroczeniu przez szpeciele progu zagrożenia).

W sadach z małą liczebnie populacją wzdymacza gruszowego zaleca się wycinanie i palenie pędów z uszkodzonymi liśćmi.

Z uwagi na bardzo ograniczony asortyment środków roztoczobójczych, niezmiernie ważna jest profilaktyka. Nowe nasadzenia należy zakładać ze zdrowego materiału szkółkarskiego, pozyskanego z kwalifikowanych szkółek. Przy lokalizacji sadu konieczne zachować izolację przestrzenną (jak najdalej od upraw już zasiedlonych przez szkodnika).

W biologicznym zwalczaniu wzdymacza gruszowego bardzo pomocne mogą być drapieżne roztocze z rodziny dobroczynkowatych (Phytoseiidae). Mogą one występować naturalnie w sadzie. Można je też przenosić z jednego sadu do drugiego wczesną wiosną w opaskach filcowych lub w lecie wraz z długopędami ściętymi w zasiedlonych sadach (Sekrecka 2013a,b).

Dobroczynka najlepiej wprowadzać w opaskach w okresie pęknięcia pąków. Aby obniżyć koszty, opaski można w pierwszym roku założyć tylko na część drzew, a w latach następnych, po namnożeniu drapieżcy, przenieść go na kolejne drzewa (lub kwatery). Jednak w takich sadach do zwalczania innych szkodników należy stosować środki selektywne dla dobroczynka gruszowca oraz innych owadów pożytecznych.

Fot. 1. Wzdymacz gruszowy – osobniki dorosłe na liście (fot. T. Badowska-Czubik)

Fot. 2. Ordzawienie owoców powstałe na skutek żerowania wzdymacza gruszowego (fot. T. Badowska-Czubik)

Fot. 3. Dobroczynek gruszowiec (fot. M. Sekrecka)

Fot. 4. Opaska z dobroczyńkiem (fot. M. Hołdaj)

Literatura

- Badowska-Czubik T., Kruczyńska D., Pala E. 2002. The density of pear rust mite *Eritrimerus pyri* (Nalepa) on some pear cultivars in Central Poland. *Acta Hort.* 596: 575-578.
- Easterbrook M.A. 1978. The life-history and bionomics of *Eritrimerus pyri* (Acarina: Eriophyidae) on pear. *Ann. Appl. Biol.* 88: 13-22.
- Grusze. 2010. Wyd. Hortpress, Warszawa, ISBN 978-83-61547-32-3; 144 s.
- Metodyka Integrowanej Ochrony Gruszy dla Doradców, 2013. Opracowanie zbiorowe pod redakcją prof. dr hab. P. Sobiczewskiego, s. 36-55.
- <http://www.minrol.gov.pl/Informacje-branzowe/Produkcja-roslinna/Ochrona-roslin/Integrowana-ochrona-roslin/Metodyki-integrowanej-ochrony-roslin>
- Sekrecka M. 2013a. Dobroczynek gruszowiec. *OWK* 1: 27.
- Sekrecka M. 2013b. Sprzymierzeńcy w walce ze szkodnikami roślin sadowniczych. *Sad Nowoczesny* 3: 20-22.
- Sekrecka M. 2013c. Szpeciele w sadach – jak rozpoznać wroga? *Hasło Ogrodnicze* 5: 26-28.